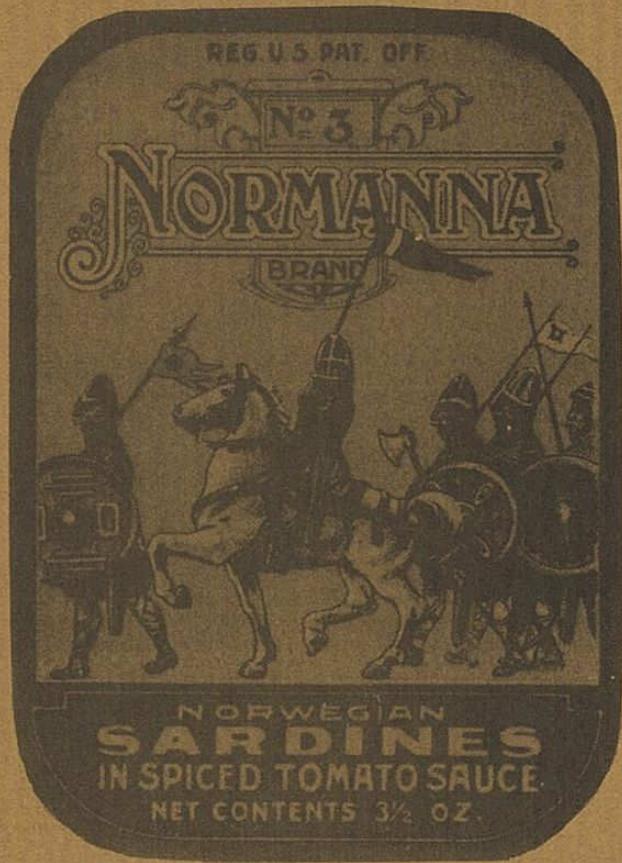

NORSKE KONSERVES

Norske
konserves
10 år

ÅRGANG 11
2000 • NR. 2

NORSKE KONSERVES

MEDLEMSBLAD FOR NKF-N
UTKOMMER TO GANGER I ÅRET ELLER ETTER BEHOV
OPPLAG 220

ADRESSE:

NORSKE KONSERVES
JØRGEN SOLSTAD
NIKU
DRONNINGENS GT. 13
POSTBOKS 736 SENTRUM
0105 OSLO

REDAKTØR:

JØRGEN SOLSTAD

MEDARBEIDERE:

MERETE WINNES
ANNE GUNDERSEN
DOUWTJE VAN DER MEULEN

INNHOLD:

Redaktøren har ordet.....	s.1
Lederen har ordet.....	s.2
Conservare necesse est!	s.4
ICOM-CC , 12 Th Triennial Meeting, Lyon.	s.9
På dräkt-form kurs i Amerika.....	s.11
Restaureringskonst.....	s.14
Klister.....	s.16
Adhesives for Textiles and Leather Conservation.....	s.21
Fra NKF-Ns historie.....	s.24
ABM-meldinga.....	s.26
Stadgar.....	s.28
Erlings side.....	s.31
The Broad Spectrum.....	s.33

Forside: Iddis, "Normanna" Tokstad Burger Co, Stvgr. 1916

REDAKTØREN HAR ORDET

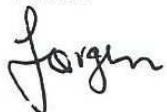
Det er vår i luften og alle har forhåpentligvis hatt en velfortjent påskeferie. Norske Konserves er som vanlig forsinket, men det heter jo så romslig i våre statutter - ...kommer ut etter behov – så jeg regner med det går bra denne gangen også. Til syvende og sist er det ikke bare redaktørens sløvsinn som ligger til grunn for en forsinkel utsendelse, men også mangel på stoff. Etter utallige oppfordringer om at dere må sende inn bidrag med smått og stort, har jeg fått med meg at det stort sett har vært fånyttes. Jeg har imidlertid kommet til at mange er fryktelig beskjedne, og innbiller seg at det de pusler med umulig kan ha almen interesse. Ja for ellers må det jo være helt omvendt; at det man bedriver er alt for viktig og seriøst til å formidles i vår lille blekke. Ikke vet jeg. Våre bidragsytere denne gang får unnskyldte dette hjertesukk, og sammen med våre trofaste annonsører skal de i alle fall få godord.

Dette nummeret bringer bl.a. litt om styrets virksomhet så langt i år, en fotoreportasje fra begivenheten i Vitenskapsakademiet i fjor høst, samt Johannes Røds del II i NKF-Ns historie.

Videre er det endringer på gang i redaksjonen. Jeg trekker meg ved årsmøtet i mai som styremedlem i NKF-N og samtidig også som redaktør for Konserves. Arvtakeren som redaktør er ikke helt klar i skrivende stund, men det jobbes i kulissene for å finne den rette. Jeg vil med dette få lov til å takke for meg og gi stafettspinnen videre slik at den gode tradisjon med et eget medlemsblad kan utvikles og føres videre.

Ønsker med dette alle en vakker vår.

Hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Jorgen".

LEIAREN HAR ORDET

Tusenårskiftet er vel overstått og det nærmar seg nok ei utgåve av Konserves. Ja, det er faktisk 10 år sidan det første nummeret vart trykt. På vegne av styret i NKF-N vil eg gratulere 10-års jubilanten!

Siste helga før jul, som skulle ha vore via til pepperkakebaking, gjekk med til noko heilt anna. Fredag 17 desember vart Stortingsmelding nr. 22 lagt fram: "Kjelder til kunnskap og oppleving – om arkiv, bibliotek og museum i ei IKT-tid og om bygningsmessige rammeverk". Mange har venta på denne meldinga og håpet om auka pengeløyvingar til bevaring har vore stort. Allereie før meldinga vart lagt fram gjekk rykta om at den såkalla Revita-planen var sterkt nedprioritert.

Styret i NKF-N hadde på førehand eit møte med Tron Wigeland-Nilsen, generalsekretær i Norges Museumsforbund (NMF), og Konserverings- og Revita-utvalet i NMF, der vi diskuterte korleis vi skulle møte denne stortingsmeldinga. Vi vart einige om å halde nær kontakt i dagane etter at meldinga vart lagt fram.

Det er mange store, men diverre nokså vase, ord – mykje drøvtygging og få konkrete planar. Men det står m.a. at regjeringa legg opp til "ei reell satsing innanfor museumssektoren". Det vert fleire stadar understreka at dei vil satse på tiltak av meir permanent karakter (i motsetnad til "skippertaksmetoden" som vart skissert i Revita-planen), men òg målretta tidsavgrensa satsingar. Dette er vel og bra, så lenge bevaring ikkje vert nedprioritert igjen!

Noko av det mest konkrete i meldinga, med tanke på bevaring, er planar for konserveringstenester for alle fylke. Dette tolkar eg som positivt, under forutsetnad av at dei ikkje tenker plassere ein enkelt konservator i kvart fylke. Eit fagmiljø er viktig!

Men dette vert sjølv sagt berre nokre smakebitar – vil de lese meir sjølv, så ligg den på internett: <http://odin.dep.no/repub/99-00/stmld/22/>
Papirversjonen skal kunne tingast frå Kulturverndepartementet.

Ei svært gledeleg melding er at det no ser ut til at ein vil kome fram til ei ordning med løn i løpet av praksisåret for studentane på konserveringsstudiet ved Universitetet i Oslo. Det er òg gitt løyve til å byrje arbeidet med planlegging av hovudfag i konservering ved UiO. Det vil truleg verte slik at ein har to kull med storfag etter kvarandre og deretter eit kull med hovudfag.

I år som i fjor vil vi samkøyre årsmøtet til NKF-N med landsmøtet til Norges Museumsforbund. Møtet er i år lagt til Ålesund i perioden 21-24 mai. Vi i styret syns det er svært viktig å vere synlege i museumsverda og etter positiv respons både før, på og etter årsmøtet 1999 på Lillehammer, trur vi at vi er på rett veg! NKF-N har vorte bedt om å stå for faglege innslag når det gjeld konservering. Vi håpar i år på å få inn forslag til gode foredrag om preventiv konservering og forebyggande prosjekt. Kort sagt: Kva gjer vi etter

Stortingsmeldinga, korleis kan vi best nytta dei auka løyvingane? Alle forslag vert tekne i mot med takk!

Eg vil frå januar av gå ut i fødselspermisjon og gleder meg veldig til det! Då er det godt å kunne overlate leiararbeidet i trygge hender. Anne Gundersen, papirkonservator hjå Riksarkivaren, vil vere "vikar" fram til årsmøtet i mai.

Helsing Anne Bjørke

Konserves har hatt en trang fødsel denne gangen. Etter hva vi vet, er ikke det første gangen, det er jo til en viss grad en trøst for de involverte parter.

Mye har skjedd siden Anne Bjørke skrev sin leiar til et Konserves som skulle kommet ut før jul. Bl .a. har hun fått en datter, og de av oss som var på årsmøtet fikk tatt vidunderet i øyensyn.

Mens snøen laver ned og narrer oss april, skriver ledervikaren videre på Anne B's lederartikkel. Mye av arbeidet i vår har vært preget av stortingsmeldinga. Stortingets kulturkomite ønsket kommentarer til meldingen, og styret har skrevet en kommentar, med god hjelp fra Kari Greve. Det var jo et uttalt ønske fra forrige styre å involvere medlemmene, og ikke ta alt arbeid på egne skuldre!

Vårt endelige utkast forelå omrent da regjeringen falt, og rokninger med alle politiske taburetter startet. Forhåpentligvis vil også den nye regjeringen gjøre noe med museene og arkivene og bibliotekenes behov. Vi har i hvert fall oversendt vår kommentar, og vi trykker den i dette nummeret av Konserves, så dere alle vet hva som har gått ut til verden i NKF-N's navn.

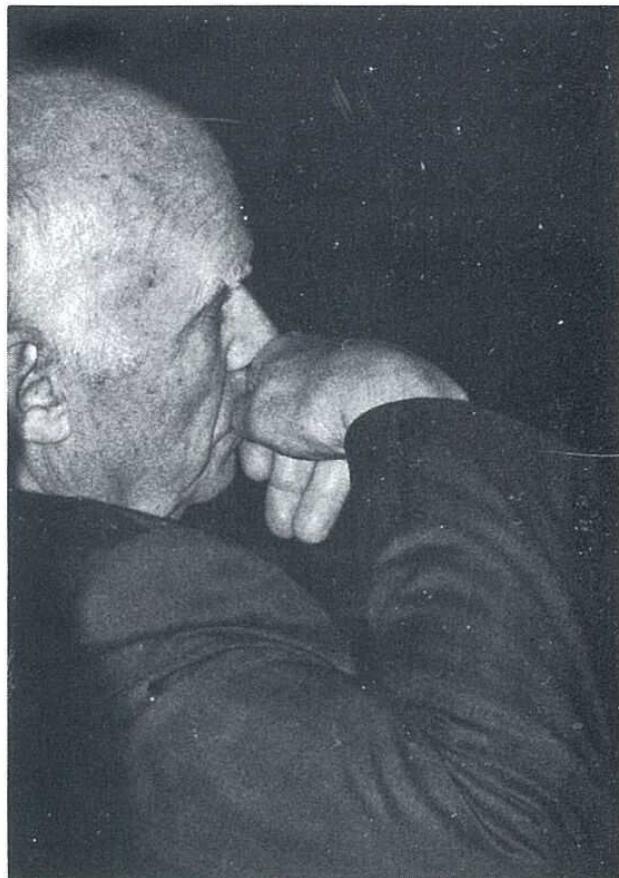
Det kunne vært kjekt om noen flere enn den harde kjerne ville forfatte noe som kunne prentes i Konserves! Da ville det bl.a. bli lettere for redaksjonen å lage neste nummer! Skjer det ikke *noen ting* hos deg som det ville vært spennende for meg å høre om?? Jeg tror kan hende vi er for høytidelige og stiller for store krav til oss selv i forhold til bidrag til fagbladet vårt. Jeg oppfordrer dere alle til å tenker jer om, og prøve dere litt som skribenter til felles glede for oss alle!

Sammen med Konserves denne gangen følger årsmøtepapirene, vi i styret håper mange kan komme og benytte seg av kulturtildelingsprisen fra NMF i tillegg til vårt eget arrangement. Det er jo unektelig dyreste å bli med i et slikt felles arrangement (for de fleste av oss- selv om vel noen vil få kortere reise) og vi er litt bekymret for det. Hvis det viser seg at veldig få medlemmer ser seg i stand til å delta pga økonomien, må vi heller gå tilbake til gammel praksis med separate årsmøter i Oslo. Hva synes medlemmene? Skriv og gi lyd! Epost eller sneglepost, vi godkjenner hva som helst...

Hilsen styret ved Anne M. Gundersen

CONSERVARE NECESSE EST!

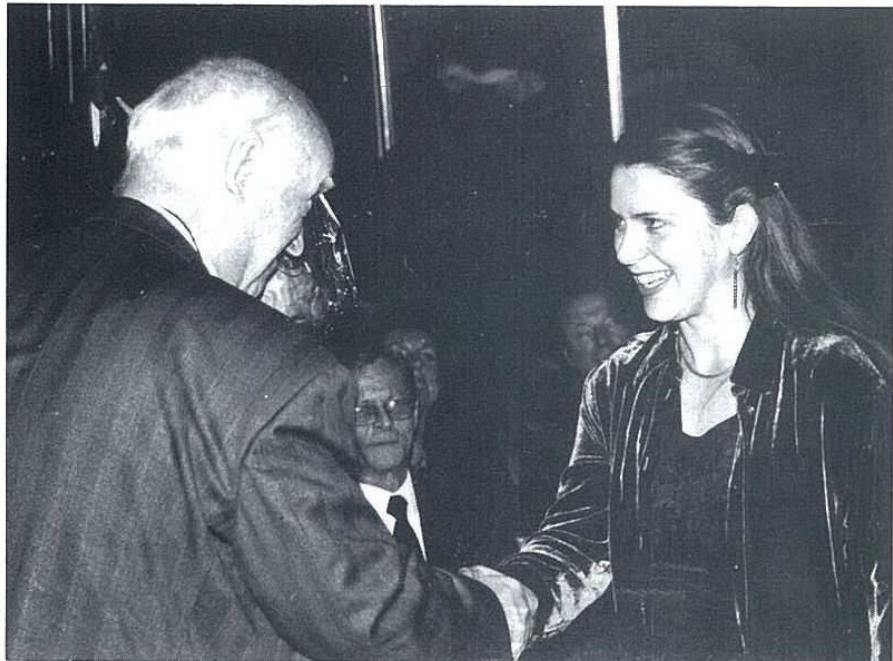
Av Douwtje van der Meulen

Fredag ettermiddag 5. november 1999 ble symposiumet 'Conservare necesse est!' holdt i Det Norske Vitenskaps-Akademi i anledning av Leif Einar Plahters 70-årsdag. Programmet var arrangert av Erling Skaug, professor for Konserveringsstudier UiO.

I åpningstalen beskrev Skaug betydningen av Plahters arbeid for det norske konserveringsmiljøet. Det var Plahter som initierte utdannelsesplanen 1965, som nå har resultert i det nye konserveringsstudiet ved Universitetet i Oslo. Andre emner som alltid har ligget Plahter nær til hjertet er samarbeid med andre fagområder som kunsthistorie og moderne tekniske undersøkelser og dokumentasjon.

Takknemlighet for hans arbeid ble også uttrykt av Dr. philos. Knut Berg, tidl. direktør Nasjonalgalleriet v/direktør Tone Skedsmo, Nasjonalgalleriet og Dr. philos. Stephan Tschudi-Madsen, tidl. Riksantikvar.

Til ære for Plahter og hans arbeid er det blitt utgitt et festskrift, som inneholder utvalgte artikler av Leif og Unn Plahter og 17 nye artikler av kolleger fra inn- og utlandet. Festskriftet ble overrakt til Plahter av styreleder i NKF-N, Anne M. Bjørke, sammen med blomster fra forbundet. Plahter ble også ønsket tillykke med blomster fra NIKU overrakt av Mille Stein.

Etter et musikkinnslag med et a capella kor ledet av Kari Greve, bestående av sangglade konservatorer og studenter, fulgte fem foredrag.

Svein Wiik omtalte i sitt foredrag 'Middelalderkunst og Persepsjonspsykologi' problematikken i forbindelse med restaurering av kunst gjenstander. Dette er ikke en eksakt vitenskap, men et estetisk spørsmål. Konservatorer må balansere mellom fysiske bevismaterialer og tolkningen av gjenstandens opprinnelig utseende. På samme tidspunkt må de også akseptere at det ikke er kun en entydig løsning på problemstillingen.

Walfried Brandt presenterte sitt detektivarbeid etter delene til et Johann Christian Dahl maleri signert 1820. Maleriet var delt opp i flere deler: i tidsrommet 1966-70 ble seks malerideler gjenoppdaget og maleriet komplettert.

'Det syke barn: en nærmere betrakning' var tittelen på Trond E. Aslaksbys forelesing. Studier av maleriet viser at det ble delvis omarbeidet av kunstneren selv med den følge at maleriets komposisjon ble noe forandret. Aslaksby gikk inn på spørsmålet: Hvorfor gikk Munch til dette drastiske skritt?

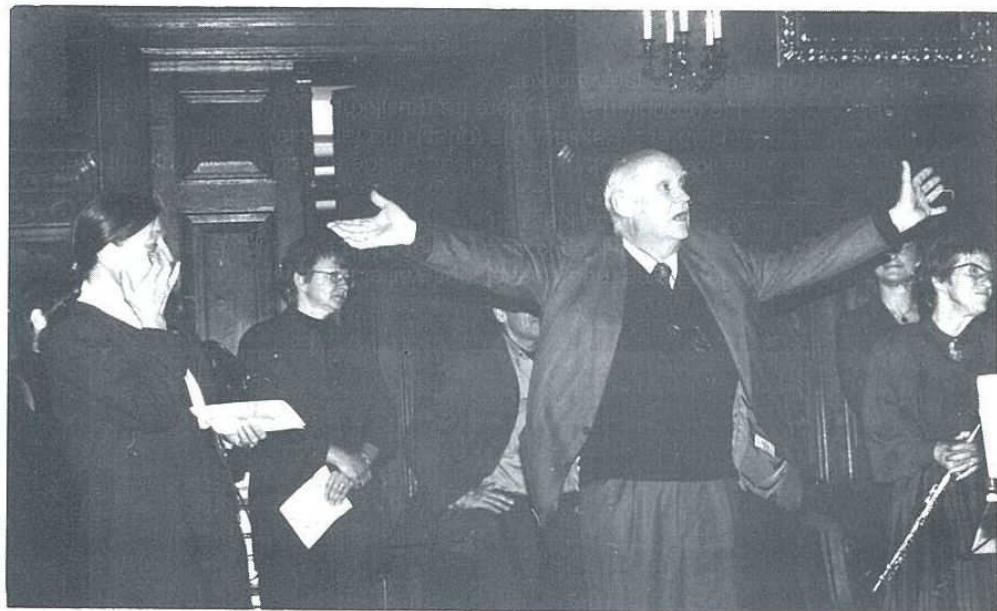
Mille Stein så nærmere på etiske problemstillinger som oppstår ved konservering av moderne malerier særlig når skaden er et resultat av bruk av ustabile materialer eller utradisjonelle uttrykksformer. Hun illustrerte problematikken med konserveringen av to moderne malerier av den svenske samtidskunstneren Olle Bærtling.

Det siste foredraget 'Tema med Variasjoner' var et festlig spill over Plahters kjærlighet for klassisk musikk og konservering, utført av Kari Greve, Erling Skaug og Kaja Kollandsrud på klarinett.

Og som om dette ikke var nok overraskelser, hadde arrangørene komponert et stykke til ære for Plahter : 'Passacaglia (quasi una fantasia) & Allefro Maestoso' som ble uroppført av strykere fra musikhøyskolen og det for denne anledning opprettede konservatorkor.

Det virket som vår jubilant ble overveldet og rørt, da han mistet nesten både munn og mæle og vinket lystig for å uttrykke sin takknemlighet. Også hans kone Unn måtte tørke bort noen tårer fra øyekrokene.

Til slutt var det servering og selskapelig samvær, hvor alle de tilstedevarende kunne leske sine tørre halser etter et stort, men vellykket program.

Alle nevnte foredrag er publisert i festskriften som er til salgs fra NKF-N for 250 NOK pluss porto. Festskriften har 264 sider med illustrasjoner i sort/hvit og farger.

For bestilling vennligst send e-post til d.l.v.d.meulen@iakk.uio.no eller skriv til D.v.d.Meulen, IAKK, Konserveringsstudier, Postboks 1019 Blindern, 0315 Oslo.

NORSK ALTERNATIV - VALG NR. 1:

- 50 års bransjeerfaring
- Produsent og totalleverandør

**VI STREBER ETTER HØY SERVICEGRAD
OG KAN BLANT ANNEN TILBY:**

- * "Skreddersøm" av rammelist, profiler og overflate etter Deres ønske
- * CRESCENT kvalitetsprodukter for konserverende og avanserte arbeider.
Eget lager med omfattende utvalg av bomullskartong fra verdens ledende produsent i USA

Vi tar gjerne
utfordringen
for å bli
**DIN BESTE
LEVERANDØR**

Norske Konserves er klar over at dette referatet kommer vel sent, men velger like vel og ta det med (Red. anm.).

ICOM-CC , 12Th Triennial Meeting, Lyon 29.august - 3.september 1999

Av Tone Marie Olstad

ICOM-CC er ICOM sin "Conservation Committee". ICOM-CC arrangerer internasjonale fagkongresser for konservatorer og andre faggrupper knyttet til bevaring hvert tredje år. Kongressene er åpne også for ikke-medlemmer.

Årets kongress var lagt til Lyon og der vi tittet frem under nisselua fryktet vi fransk kaos ettersom det ikke hadde vært mulig å få kontakt med arrangørene. Godt over 900 deltakere, - ble vi fortalt -, mot et forventet antall på 700 gjorde oppstarten som forventet, men etter den første dagen var det lite å kritisere arrangørene for.

ICOM-CC har 24 undergrupper, eller "Working Groups". Kongressen er lagt opp med parallelle møter eller seksjoner for de forskjellige undergruppene. På denne kongressen ble det totalt kjørt 29 seksjoner av ca 3,5 timer. Noen "Working Groups" var gitt mer tid enn andre, bl.a. "Preventive Conservation", som NMUs bevaringsavdeling prioriterer sammen med "Training in Conservation". Vi deltok i tillegg på "Sculpture and Polychromy", samt deler av "Theory and History of Conservation and Restoration", "Ethnographic Collections" og "Photographic Records". De forskjellige gruppene fungerte bra, - men det er synd for oss engelsktalende når diskusjonen blir helfransk etter at tolken har gått hjem, slik det ble på "Sculpture and Polychromy".

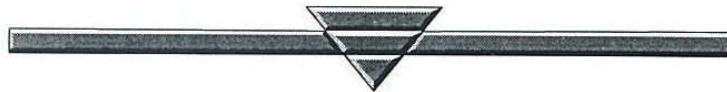
Totalt var det 240 bidrag, hvorav 145 er trykket i kongressrapporten: "ICOM-CC , 12Th Triennial Meeting, Lyon 29.august - 3.september 1999, Preprints". Deler av rapporten var lagt ut på nettet før kongressen. Det var en kjempefordel og det ble vedtatt som en fast ordning at alle kongressbidragene skulle finnes på nettet før neste kongress. Det betyr at tiden i arbeidsgruppen kan brukes til diskusjon, eller eventuelt bidrag som ikke er trykket. I "Preventive Conservation" var det 10 minutter presentasjon og 10 minutter spørsmål, noe som forutsatte at kongressbidragene var lest på forhånd. Dette var en god form som nok bli opprettholdt.

Kongressdagene varte fra 0900 til 1800, - eller lenger, avhengig av koordinatorene for de enkelte gruppene. Lunsjen ble arrangert på stedet, noe som ga gode muligheter for å opprettholde og å knytte kontakter. Vi rakk mange samtalene på få. Den typiske sosiale siden av ICOM-CC, er "3-årsbekjentskapene", - de som det er hyggelig å møte hvert 3.år over lunsjen, eller som her i Lyon over champagnen og hummeren som i alle fall noen fikk med seg at ble servert på en av de mange mottakelsene.

Kongressen åpnet og avsluttet i plenum. På åpningsdagen var hovedtemaet situasjonen for bevaring og konservering i de forskjellige landene. David Grattan, leder av ICOM-CC, summerte opp undersøkelser han hadde gjort blant ICOM-CC's medlemmer angående fagets situasjon. Det er store variasjoner fra land til land, noe som ble enda tydeligere i den påfølgende paneldiskusjonen. Hovedspørsmålet var: "How would you describe the state of health of the conservation in your region, - what is the role for ICOM-CC in the given situation"? Spørsmålet om bærekraft innenfor bevaring ble reist, likeledes konserveringsfagets holdning til omverdenen og vice versa*. Det ble fokusert på; -hva skal vi bevare, hvordan skal vi bevare, hvem skal involveres i arbeidet og i beslutningene, - hvorledes skal vi kommunisere for å nå ut. Konservering satt inn i et videre perspektiv var hovedemne også for avslutningen. Det kan se ut som det nå er tid for en åpnere og mer inkluderende holdning overfor dem som står utenfor "bevaringsprofesjonen". At flere rapporterte at de nå bruker mer av sin tid på preventiv konservering kan tolkes som en holdningsendring i forhold til ressursbruk. Dette kan igjen henge sammen med at bærekraft er et begrep som allerede har gjort sitt inntog i konserveringsverdenen.

Internasjonale møter er nyttige. ICOM-CC kongressene er spesielt viktige, fordi ICOM-CC omfatter alle grener innen konserveringsfaget. Møtene gir mulighet både for en helhetsvurdering av situasjonen, og for en detaljert kunnskapsinnsamling i faggruppene møter. De er dessuten en fantastisk mulighet for menings- og informasjonsutveksling med mange på kort tid, på annen måte enn gjennom mail og fax !

Lyon var en vakker by. Den ble tatt inn ved daglig gange forbi høye historisme "bløtkakehus" og stram funkis, -en vakker park med store trær, vann og fantastiske roser, før ankomst til kongress-senteret. Om kvelden krysset vi de to elvene som renner gjennom for å komme til gamlebyen med de overbygde "veitene". På en høyde over elva hadde silkeveverne tradisjonelt sitt eget kvarter, - vi så en vakker museal variant hvor en 86-årig silkevever viste hvorledes han arbeidet og delte ut trespoler med silketråd til minne om et fantastisk håndverk.

På dräkt-form kurs i Amerika.

Norsk Folkemuseum satsar stort på dräkt utställningar under år 2000. I maj skall vi öppna en ny permanent utställning som heter "Drakt Sett med Kunstneraug" som kommer att visa national hjältarna Tideman, Frich och Flintoe's akvareller och oljemålningar sida vid sida med de folkdräkter de avbildade. Det är ett spännande projekt som vår norske mästarinna i drätkunskap, Aagot Noss, ligger bakom.

Så i september öppnar en stor temporär utställning som går under arbetssamnet "Kropp og Klær" eller "Påklädd, avklädd" ... Där ska visas nyinsamlat material med ungdom-snowboard- och regn-kläder, men också om hur kläderna förr formade kroppen medan det på senare tid är kroppen som formar kläderna. Båda blir sevärd utställningar, så ni som har möjlighet får komma förbi under hösten.

För att nu klara av att montera alla dessa dräkter som ingår i utställningarna så beslutade museets ledning att ge mig chansen att uppgradera mina kunskaper i dräkt-form tillverkning. Jag sändes på kurs. I oktober reste jag till the Textile Conservation Centre, i Lowell, Massachusetts för att delta i en veckolång workshop med namnet "Costume Mannequins: Innovative Methods for Constructing and Casting Custom Archival Forms". Så i November var jag med på Gino-oppbygging kurs på Konservatorskolen i Köpenhamn. Men det är Amerika kursen jag nu ska berätta om.

Tekstilkonservator Patty Silence var kursledare. Hon har under många år arbetat på The Textile Conservation Center i Lowell, där hon varit ansvarig för en rad dräktutställningar. Under veckan som gick delade hon med sig av erfarenheter och kunskap hon samlat på sig.

Kursens syfte var att lära oss hur man bygger om dräktformer man har i sin ägo; hur man stöper nya former av gamla man har; och hur man bygger former helt från scratch. Hela kursen var uppbyggd som en workshop med mycket praktiskt arbete plus ett par föreläsningar om historiska silhouetter. Stor vikt lades också på hur viktigt det är att välja inerta material som ej påskyndar nedbrytningsprocessen av materialen i den dräkt som skall ställas ut. Det är ju inte alltid det tänkandet har funnits. Jag tog bort vadderings materialen från en gammal dräktform härom veckan. Där hade de använt isolering. Sånn där härlig gul glasfiberull ni vet...

När vi skulle stöpa en form, använde vi bockrull som är en gasväv av bomull som är dränkt i stärkelse-lim. Det är vanligt att modister använder det för att laga hattar. När man doppar den i vatten blir den formbar så att man kan lägga den utanpå en gammal form man vill kopiera, eller på en man byggt upp för att passa till plagget man skall ställa ut.

Här tar vi av bockrull-formen från den gamla dräkt-formen. Sidorna där vi skurit med kniven är täckta med silvertape så att vi inte förstör den gamla formen.

När formen torkat är den stel och hård men för att ge den extra styrka, täcker man ut- och insidan med Paraloid B-72 lim löst i aceton. Glas-bubblor användes som fyllnadsmaterial för att behålla den låga vikten. Därefter limmar man ihop de båda halvorna och klär formen i polyester-filt och tyg.

Ett annat material att bygga dräktformer av är Polyethylenskum (ethafoam). Här finns flera metoder. Vi gick igenom Denis Larouche's "Intersecting Silhouette Mannequins"-metod och den är lätt att göra om man följer hans instruktioner i The Textile Conservation Newsletter (Spring Supplement 1995).

En annan metod med samma material är att skära formen från diskar. Då börjar man med att mäta omkretsen på insidan av plagget var ferme centimeter. Sen skär man diskar i polyethylenskum med samma omkrets. Dessa limmar man samman med värme-lim. Sedan börjar jobbet med att skära ner skummet till rätt storlek.

Alla dessa metoder är tidskrävande. Patty räknar med ungefär 40 timmars arbete till var dräkt-form om de ska vara avpassade till plagget. Det måste man acceptera om man skall få en form som ej leder till skador på plagget. Dräkter är tre-dimensionella skulpturer av ofta sköra material som behöver komplexa och välanpassade dräkt-former. Så nu är det vår uppgift att övertyga intendenter och museumsledning om att det är så det är och att man inte kan sätta upp en dräkt utställning på en kaffe-rast...

Material lista:

Bockrull	Kan köpas hos modister
Needlefelt	Polyesterfilt som jag än så länge köper genom Preservation Equipment i England
Polyethylenskum	Ethafoam köper jag från en firma som heter Tradex A/S här i Oslo
Värmelim	3M's 3764 som är ett lim som CCI i Canada har testat och godkänt som inert.
Paraloid B72	Finns också hos Preservation Equipment
Glas bubblor	Scotchlite glas bubblor, K1 från 3M säljs i 2,3 kg förpackningar

Litteratur tips:

Intersecting Silhouette Mannequins	Denis Larouche, Textile Conservaton Newsletter, Spring 1995
Some Recent Successes in Displaying Costume	Eva Burnham, Textile Conservation Newsletter, Spring 1999
The Role of Costume Mounting in Preventive Conservation	Sarah White, i Preventive Conservation: practice, theory and research. Preprints of the Contributars of the Ottawa Congress, September 1994.

Och är det något ni undrar över så hör av er till mig.

Anna Javér.
Norsk Folkemuseum
Museumsvei 10
0287 Oslo

Tel: +47 22 12 37 62
e-majl: aja@norskfolke.museum.no

Restaureringskonst

Av Kristin Fyrand

Restaureringskonst er en ett-årig utdannelse som gis ved den Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Kurset retter seg mot arkitekter, antikvarier, ingeniører og konservatorer samt andre med interesse for praktisk bevaring av kulturhistoriske bygg. Det kreves av de søkerne at de har relevant akademisk grunnsamen og minst ett års yrkespraksis. Studiene er oppdelt i fem intensive arbeidsperioder, hver på tre-fire uker og under denne tiden er studiene på heltid og ofte også på helger. I mellomperiodene får studentene arbeids-eller skisseoppgaver og leser relevant litteratur. I løpet av året deltar studentene på et flertall studiereiser i Sverige og en lengre utenlandsreise. Disse reisene har som mål å belyse restaureringsproblematikk i praksis samt å fordype studentenes kunnskap innen årets spesial-området. Under året gis et flertall forelesninger av eksperter og fagfolk som forsker og arbeider praktisk med spesielle områder innenfor bevaring av bygninger. Studieåret 1999/2000 har slott og borgar som spesialområde og følgende forelesninger har blitt gitt;

- Teori og praksis innen restaureringskunsten
- Arkitekturhistorie
- Bygningsteknisk historie fra eldre tid til i dag
- Materialhistorie og vedlikeholdsproblematikk:
 - sten, tre, tegl, betong, jern, maling, blekk
- Oppvarming, ventilasjon, isolering og fuktmekanikk
- Sanitærhistorie
- Fargesettning, listverk, tapeter, kakel-ovner
- Eldre og moderne metoder for dokumentasjon
- Metodikkspørsmål: forundersökning, prosjektering, oppfølging

Målsetningen med kurset er å trenere studentene i en arbeidsmetode for analyse av bygningens historiske og tekniske kvaliteter og for valg av tekniske inngrep.

I år har vi studert Örebro og Vesterås slott. Denne studieoppgaven baseres på gruppearbeide der studentene selv organiserer og studerer de ulike aspektene ved respektive bygninger ved hjelp av dokumentasjon (fotografering, oppmåling, ren-tegning av plan og seksjon), arkivsøkning, analyse av samlet material og forslag til restaurering/bevaring. Studieåret avsluttes med en utstilling på Arkitekturmuseet i Stockholm.

Neste års studieobjekt blir Hälsingegegårder. Disse store gårdene som ligger i Hälsingland ble bygget i tømmer under 1800-t. Disse gårdene er kjent for sine fantastiske interiører med veggmaleri og detaljert snekkerarbeider av høy klasse. Mange av disse gårdene er ikke dokumentert. Studentene skal i løpet av året dokumentere eksteriører, interiører, planløsninger, stammteknikk og materialer. Gjennom oppmåling, dokumentasjon og analyser

skal studentene arbeide frem et program for bevaring. Det selvstendige arbeidet kompletteres med forelesninger av eksterne og interne lærere, studiebesøk, skisseoppgaver og seminarier. Søknadsfirst for studieåret 2000/2001 er 3 april 2000.

For mere informasjon kontakt;
Internett: <http://www.kkh.se>
eller Nina Lindgren på telefon: +46 08/614 40 25
Eller
Kristin Fyrand
(kristinfyrand@hotmail.com)

RAMMEVERKSTEDET PÅ BIRI

forhandler produkter fra

*Archivart & Light Impression, USA
Preservation Equipment, England
Leha Technik & Lever Sutter, Tyskland
og mange andre
norske og utenlandske leverandører av*

**arkiv- og bevaringsmateriell for
museums-, arkiv- og innrammingsbransjen.**

Austadroa 60 N-2820 BIRI
Telefon 61185837/Mobiltlf. 95280228/Telefax 61185770

Fra Anne Gundersen har vi fått dette tipset til papirkonservatorer og andre interesserte. (Red. anm.)

HVETESTIVELSESKLISTER.

Anne Gundersen

De fleste konserveringsavdelinger koker klister med jevne og korte mellomrom, for det pleier ikke å være så veldig lenge før det blir dårlig. På Riksarkivet har de i mange år kokt klister på en måte som gjør at det varer i månedsvis. Fremgangsmåten er som følger:

1 liter destillert vann
100 g hvetestivelse. (Triticum Amylum fra Norsk Medisinal Depot)

Vannet has i en non-stick gryte, hvetestivelsen sikttes i. Ikke rør om, la stivelsen synke til bunns. Når alt har sunket, røres med en plastikk-sleiv, så det er en jevn suppe.

Gryten stilles på kokeplaten, W 1500, og en propellrører senkes ned i suppa og festes med passe avstand fra bunnen. Propellen må festes slik at den ikke berører bunnen.

Riksarkivet har en Heidolph propellrører, vi starter med 280 omdreininger/minuttet, og øker når klisteret er begynt å koke. Når det koker, skrus varmen ned til 500 W, og det får småkoke i 20 minutter.

Mens klisteret koker rengjøres oppbevaringsembalasjen med teknisk sprit. Husk å rengjøre lokket også. Heretter må lokk og boks håndteres med omtanke, slik at det ikke introduseres bakterier eller annet uønsket til klisteret.

Når klisteret er ferdigkokt, løsnes propellen, og gryten tas vekk fra platen. Det er praktisk å rengjøre propellen umiddelbart, for det blir vanskeligere når det stivner. Klisteret helles over i boksen, som får stå og kjølne før lokket legges på. Når klisteret helles ut vil et lag henge igjen i gryten. Dra det av når det har stivnet og hiv det.

Boksen oppbevares i kjøleskap. Tidligere pleide man å helle vannspeil på. Hvis en vil bruke vannspeil, må det være destillert vann. Heretter er alt opp til hygienen ved bruk: Åpne uten å fingre på innsiden, bruk en ren skje til å forsyne deg med klister fra boksen, og sett lokket ordentlig på igjen, og oppbevare boksen i kjøleskapet hele tiden. Klisteret blir veldig stift, og må sikttes med vann for å få ønsket konsistens.

Forrige porsjon ble kokt 15 september og klisteret var helt fint helt til det var oppbrukt den 13. november, to måneder senere.

ARAAFU

Association des Restaurateurs d'Art et
d'Archéologie de Formation Universitaire

CALL FOR PAPERS

Fifth ARAAFU Conference, Autumn 2001

Visibility of Restoration, Legibility of Art Works

All conservation treatment relies on a critical interpretation of cultural artefacts. Leading on from questions arising from this confrontation, conservation-restoration, through collaboration with other disciplines, defines the reasons and modes of its interventions. The choices made engage the art work in a process that must not alter the meaning held by the medium, but should reveal and render it legible.

The question is not only "how to restore" cultural heritage, but "why do it". This brings up the question both of the discipline's raison d'être and the aim of our actions.

The respect for integrity and authenticity are the main ethical standpoints expressed in the visibility of conservation and restoration treatments. How far can one develop this visibility without it becoming detrimental to legibility ? What questions must precede any intervention, and how do they modulate the decisions made ? What means are undertaken to enable this preparation process ? How can these choices and the final aspect of the conservation treatments be justified ?

Through your own experiences and the different situations in which cultural artefacts may be found, depending upon their status (public or private) and their destination (exhibition, storage, consultation by the public), we invite you to propose a paper for the Fifth International ARAAFU Conference, planned for the Autumn of 2001. Abstracts (in French or English, approximately twenty lines long) must be sent before the 30th of September 2000.

Abstracts should be sent to :

Colloque ARRAFU,c/o D. MARTINET
70 avenue de Stalingrad, 21000 Dijon, France.

Fax : 00 33 3 80 28 00 60
E-mail : colaraafu2001@aol.com

Secrétariat Colloque : 7, rue du Pot-de-Fer, 75005 Paris

Siège social : 3, rue Michelet, 75006 Paris - n° SIRET : 383 018 397 0008

HASSEL – FORELESNINGEN 2000

Professor Robin J. H. Clark, FRS

University College London,
vil holde årets Hasselforelesning ved Universitetet i Oslo

Torsdag 25 mai 2000 kl. 11.15

over emnet:

**Raman Microscopy: Sensitive Technique for the Detection of Pigments on
Manuscripts, Paintings and Other Artefacts**

AUDITORIUM 2, KJEMIBYGNINGEN, Blindern
(inngang Apalveien)

Raman effekten, som ble oppdaget i 1928 av den indiske fysiker C. V. Raman, har sammen med infrarød spektroskopi gjort det mulig å bestemme molekylenes vibrasjonstilstand. Infrarød spektroskopi har lenge hørt til de mest alminnelige analytiske teknikker, men utviklingen av moderne lasere har også gjort Ramanspektroskopi til en meget viktig metode. Bruk av nær infrarøde YAG lasere istedenfor konvensjonelle lasere i det synlige området har gjort det mulig å studere både fargestoffer og biologiske forbindelser som ofte fluorescerer, og mikroskoper har gjort mikro-opptak mulig. Forelesningen vil beskrive hvordan Raman mikroskopi som en ikke-destructiv metode kan anvendes til studier av fargestoffer og bindemidler benyttet i kunst og arkeologi; bl. a. studier av kinesiske og latinske manuskripter, av egyptisk fayanse og middelalder muralmalerier.

Robin J. H. Clark er født på New Zealand, ble utdannet på universitetene i Canterbury og Otago og tok Ph. D. i uorganisk kjemi ved University College, London hvor han senere ble professor og instituttbestyrer. Han er internasjonalt kjent for sine arbeider innen Raman og infrarød spektroskopi, har arbeidet meget med resonans Raman spektroskopi, mens hans arbeider innenfor kunst og arkeologi har fått stor oppmerksomhet. Han har publisert mer enn 400 artikler, forfattet 3 bøker og er med R. E. Hester redaktør for serien "Advances in Infrared and Raman Spectroscopy," foreløpig i 27 bind. Han har forelest ved tallrike universiteter over hele verden og innehar en lang rekke priser og æresbevisninger.

Meddelelser om Konservering

Nordisk Konservatorforbund
IIC-Nordic Group

Publikationsplan for år 2000.

Hermed vil redaktionen af "Meddelelser om Konservering" gerne opfordre norske medlemmer til at skrive artikler til bladet. Der ønskes bidrag til begge numre.

I år 2000 er planlagt 2 udgivelser.

Først udgives et nummer om bygningsbevaring. Nummeret er tænkt som et temanummer, der afspejler det nuværende konserveringsfaglige stade for konservatorerne i Norden. Der ønskes artikler om både kirkelige og profane huse, herunder både arbejderboliger og slotte. Det er ønskeligt om nummeret også peger frem mod kommende arbejdsfelter for konservatorerne. Deadline er i begyndelsen af april 2000.

Årets anden udgivelse: I anledning af bladets 40 års jubilæum udgives et jubilæumsnummer der udover at være et generelt nummer om blandede emner om konservering, ser tilbage på konserveringsfagets historie, også set med andre faggruppens øjne. Deadline er i begyndelsen af september 2000.

Interesserede forfattere bedes venligst kontakte Kari Greve, (Nasjonalgalleriet i Oslo, Postboks 8157), Gunnhild Myrbakk, (Nasjonalbiblioteket i Rana, Postbox 278, 8601 mo i Rana) eller undertegnede.

13 oktober 1999

Maj Stief Aistrup
Redaktør

Foto: P. S. A. 000000000000

Redaktør Maj Stief Aistrup, Nationalmuseet, Bevaringsafdelingen, BOKS 260, 2800 Lyngby,
33 47 35 35, FAX 33 47 33 27, bev-maj@brede.natmus.dk

- KUNSTTRANSPORTER - NASJONALT OG INTERNATIONALT

MSAS Cargo International er en av Norges ledende transportører av kunst. Vi kan i samarbeid med utenlandske kunsttransportører bl.a. tilby:

- Tilrettelegging og transport av alle typer utstillinger i inn og utland
- med bil eller fly**
- Skapbiler med luftfjæring og klimakontroll**
- Lagring, pakking og produksjon av transportkasser**
- Forsikring**
- Økonomiske transportløsninger**

MSAS Cargo International A/S
Lilleakerveien 6 G
Postboks 4, Lilleaker
0216 OSLO
Telefon 22 50 97 90
Telefax 22 52 31 20

Adhesives for Textiles and Leather Conservation: Research and Application Professional Development Workshop

Av Anna Javér

Andra veckan i maj 1999 var jag på Canadian Conservation Institute, Ottawa, Kanada. Jag hade nämligen glädjen att få ett stipendium av APO-fonden för att gå på kurs och lära mig mer om adhesiver till teknik och läder. Den intensiva veckan varvades med föreläsningar och praktiska övningar.

Vi fick föreläsningar om historik kring användandet av adhesiver till teknik och läder. Jane Down på CCI höll en föreläsning om hennes forskning kring 52 olika PVAC- och akryl-adhesiver. En del av denna föreläsningen gick åt att lära oss hur vi i framtiden kan använda hennes artikel vid utval av adhesiver.

Ela Keyserlingk höll föredrag om konservering av teknik med adhesiver och Janet Mason gjorde detsamma om läder. Ett par kursdeltagare från runt om i Kanada berättade om forskning och konservering i deras museum. Vi fick också en uppdatering av den forskning inom teknik och läder konservering som CCI håller på med för ögonblicket.

Jane Down gav oss ytterligare ett föredrag där hon presenterade en ny adhesiv, , som är en PVAc helt utan tillsatser. Hennes forskning fokuserar nu runt denna adhesiv och olika tillsatser. Förhoppningsvis kommer man i framtiden att kunna använda Dur-O-Set och forma dess egenskaper, genom olika tillsatser, spesifikt efter användningsområde.

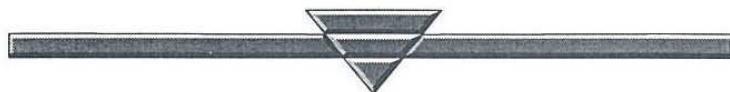
Vi började de praktiska övningarna på teknik med att preparera stödtyg. Vi använde Lascaux 360HV, en mix av Lascaux 360HV & 498HV och Clariant T-1460 (Ersätter Mowilith DMC2) som är vattenbaserade adhesiver och Lascaux P550-40TB, Paraloid F10 och Beva 371 som är lösningsmedels baserade adhesiver. Våra stödtyg var silkesslöja och Tetex (och bomullslerret till Beva 371).

Vi fortsatte med att laminerade och lärde oss hur man tar bort adhesiven i områden där den är synlig bland annat med hjälp av lågtrycksbord. Vi tillverkade också silikon-kuddar som används till stöd vid laminering. Till sist provade vi olika adhesiver som kan användas till montering, utställningar och magasinering. Här ingick Lascaux 360HV, Mixen av Lascaux 360HV & 498HV, Clariant T-1460, Jade No.403, Rhoplex N-580, Lascaux P550-40TB och Beva 371(dispersion och film).

De praktiska övningarna på läder var uppdelade i tre stationer. Vår uppgift var att fästa olika stödmaterial, Goldbeater's skin, korvskin, Hollytex®, Nylon gossamer, Kozo(tunnt japanskt papper), Kurotani(tjockt japanskt papper) och Tetex® till tre olika sorters läder, oljeskinn, rökt skinn samt läder. Vi använde vattenaktivierade adhesiver; vetestärkelse, Jade 403, Clariant T-1460 och

Lascaux 360HV & 498HV, tryckaktiverade adhesiver; Rhoplex N580, lösningsmedelsaktiverade adhesiver; Lascaux 360HV & 498HV, Paraloid B72, AYAA och Beva 371, och värmeaktiverade adhesiver; Beva 371(dispersion, film och flockad), Lascaux 360HV & 498HV(dispersion och i prickar), Clariant T-1460 och Lascaux P550-40TB. Och när vi så var klara att fästa och stötta så avslutade vi med att testa reversibiliteten. Mycket nyttigt!! Dessutom preparerade vi korvskinn till stödmaterial och fick göra *shrinkage temperature measurements*, på läder.

Att prova alla dessa olika material och metoder var mycket stimulerande och nu har jag ett eget kartotek med pröver som underlättar mina val av adhesiver när jag i framtiden skall laminera teknik och läder. Jag rekommenderar er varmt att delta nästa gång kursen hålls.

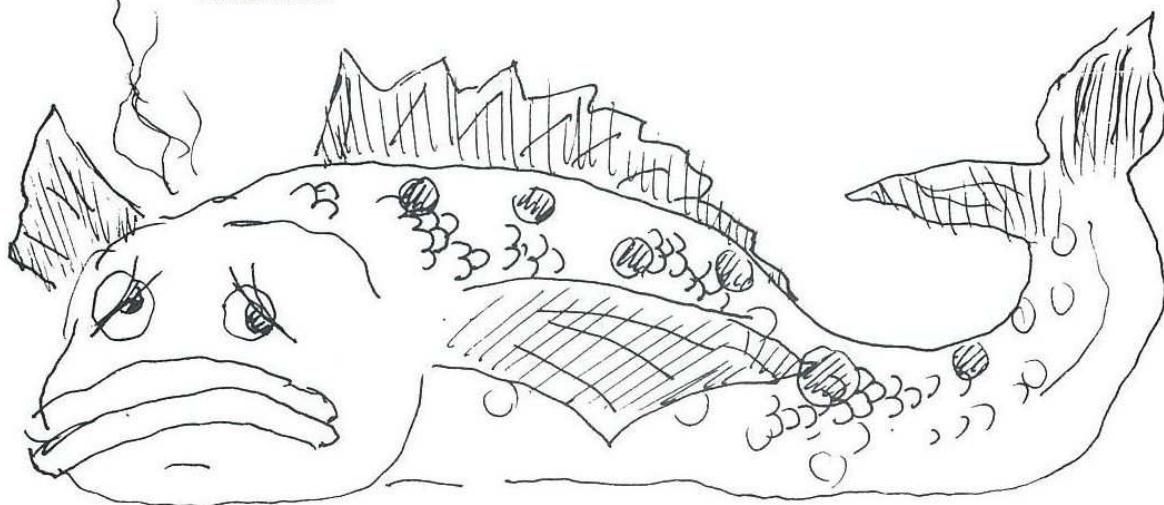
FINS DET NOEN SOM KAN GARVE FISKESKINN?

I fjor fisket vi en diger steinbit. Da skinnet var trukket av hadde jeg ikke hjerte til å hive det, så det ligger skarpsaltet i naustet. Og der blir det vel liggende i både vinter og vår, hvis ikke noen kan forklare meg hva jeg skal gjøre videre. Min oldefar hadde vest laget av fiskeskinn, den var liddelig fin. Jeg har så lyst til å slå til med smokingsløyfe til gubben i julepresang...Blandt alle våre skolerte konservatorer i vårt langstrakte land er det sikkert noen som kan kunsten, eller vet hvor jeg skal få greie på dette? Skriv eller ring, jeg blir kjempeglad!

Adresse: Skådalsvn 36 J, 0781 Oslo, tlf 22 14 89 46, eller arbeid tlf: 22022814.

Eller du kan bruke e-post: anne.gundersen@riksarkivaren.dep.no

Hilsen Anne

**Produkter til konservering og restaurering:
Pigment, harpiks, voks, oljer,
rensemidler og forgyllingsutstyr.**

**Produkter fra Lascaux,
Dr. Georg Kremer Farbmühle
og Charbonell kan spesialbestilles.**

**Riiser blindrammer
lages etter ønsket mål.**

**Vi sender varer over hele landet.
Ring 22 36 02 00 og få vår katalog gratis i posten.**

**KUNSTNERNES
EGET MATERIALUTSALG**

**Chr. Krohgs gt. 32 B - 0186 OSLO
Telefon butikk: 22 36 02 00**

FRA NKF-N's HISTORIE

DEL II

Av Johannes Rød

Gjennom en serie av artikler i Norske Konserves vil jeg forsøke å gi et lite innblikk i NKF-N's historie fra starten og noen tiår fremover. Dette er annen del og opplysningene er hentet fra NKF-N's arkiv og protokoller.

1956 – 1959

I 1956 ble den nåværende praksis med faglige presentasjoner innført på medlemsmøtene i NMF. Høstmøtet i oktober hadde tre slike foredrag: Casper Caspersen underrettet om en erstatningssak mot forgyller Skovsrud som hadde fuktet et trykk av Degas, brettet det rundt glassets kanter med det resultat at papiret revnet under opptørringen. Eieren forlangte kr. 18.000 i erstatning. Jan Thurmann-Moe fortalte om arbeidet med Edvard Munch samlingen på Ekely (hvor også C. Caspersen arbeidet) og Bjørn Kaland holdt et foredrag om restaureringen av middelalderkrusifikset i Stordal kirke.

NMF søkte høsten 1956 om opptak av alle sine 10 medlemmer i Norske Museers Landsforbund. Styret i forbundet kunne meddele at et medlemsskap kun kunne gjelde for dem som var knyttet til 'en museal institusjon', og seks av søkerne ble tatt opp. I september 1956 deltok Kaland og Plahter på British Councils kurs i London: *The Conservation of Works of Art*.

Det eneste medlemsmøte som ble avholdt i 1957 var årsmøtet i mars. Foreningens arbeid ut over våren var stort sett viet forberedelse til Nordiska Konservatorförbundets møte i København 3. – 6. juni. NMF deltok her med fire representanter: Caspersen, Kaland, Krafft og Quale, og fra Norge deltok i tillegg Roar Hauglid fra Riksantikvaren. Foruten den formelle delen med forbundsrådsmøte bestod arrangementet av utflukter, atelierbesøk og festivitas. Som en av deltagerne formulerte det i et brev før avreise: "Kona lar jeg bli hjemme for ikke å bli ruinert. Der er for mange fristelser for en kvinne i København." De viktigste sakene på møtet var Sten Bjarnhoffs forslag om å utvide medlemskategoriene til også å gjelde "kjemikere og fysikere som arbeider med farver, bindemidler etc. og som ellers er knyttet til museer." Danskene ville også gjerne ta opp tekstilkonservatorer som medlemmer i sin forening. Norge og Sverige stilte seg positive til Bjarnhoffs forslag.

På årsmøte 9. april 1958 ble det sittende styret gjenvalet: Finn Krafft, formann; Bjørn Kaland, viseformann; som styremedlem Gerhard Gotaas med Aslaug Arnoldus og Martin Haug som vararepresentanter; Jan Thurmann-Moe, sekretær. To nye medlemmer ble tatt opp i foreningen: Inger M. Davidsen som arbeidet på Nasjonalgalleriet og Odd Helland som var tilknyttet Riksantikvaren. Jan Thurmann-Moes forslag om å ta opp "ikke-stemmeberettigede studiemedlemmer" fikk ikke gehør hos de resterende fem medlemmene på møtet. NMF hadde på forbundsrådsmøtet i 1957 påtatt seg å arrangere Nordiska Konservatorförbundets møte i Oslo 1959, og dette førte til en

betydelig større aktivitet i foreningens styre sommeren og høsten 1958, og våren 1959. Ulike komiteer ble nedsatt, og møtene besto i å planlegge dette arrangementet.

Men det var likevel en annen sak som skulle overskygge alt annet i det norske konservatormiljøet våren 1959. Et av foreningens medlemmer, Casper Caspersen, var blitt anklaget for å ha malt og omsatt to falske malerier signert E. Munch og for å ha stjålet 14 litografiske blad fra Munchs atelier. Caspersen ble nå suspendert som medlem i foreningen inntil dommen hadde blitt avgjort. Den dramatiske saken ble innledet i november 1958 da bildet "Vei i solnedgang" signert Edv. Munch ble innlevert til Oslo kommunes kunstsamlinger for undersøkelse og en eventuell utstedelse av et ekthets - sertifikat. Bildet ble undersøkt av direktør Johan H. Langgaard og atelierleder Jan Thurmann-Moe som fant at maleriet var en variant av "Høst", et annet bilde i samlingen. Kort tid etter innrømmet Caspersen at det var han som hadde utført maleriet og solgt det til en kunsthandler i Oslo. I tillegg hadde han også solgt et annet bilde malt i stilten til Munch, "Sommer", hvor forbildet var Munchs maleri "Landskap med blomstrende frukttrær." Caspersen ble arrestert i desember og siktet for grovt bedrageri. Han ble dømt til 9 måneders fengsel for tyveri og bruk av falske dokumenter, og enstemmig ekskludert fra NMF på årsmøtet i 1960.

Årsmøtet 1959 valgte følgende styre: Leif Einar Plahter, formann; Bjørn Kaland, viseformann; Gerhard Gotaas, styremedlem; Martin Haug og Jan Thurmann-Moe, vararepresentanter. Per Gotaas ble opptatt som nytt medlem i NMF som nå bestod av i alt 12 personer.

Det Nordiske Konservatorforbundets årsmøte og kongress ble avholdt i Oslo 17. – 19. juni 1959 med 36 deltagere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Forbundsrådsmøtet diskuterte to sentrale spørsmål: konservatorenes lønnsnivå og opprettelse av et nordisk tidsskrift, *"noget der svarer til det engelske tidsskrift Studjes in Conservation"* for å sitere den danske invitasjonen til aktivt å bidra med stoff til bladet. Følgende arbeidsutvalg ble valgt til det første nummer (alle danske): Mogens Larsen, Signe Rønne og E. Borum. Meddelelser om konservering så nå dagens lys, og flere artikler i dette første nummer (Kaland, Plahter og Bjarnhoff) var basert på foredrag holdt på denne konferansen med tema: "Konservering av historiske monumenter og museumsgjenstander av tre".

Norske Konserves bringer her styrets innspill til Kulturkomiteen i stortinget i forbindelse med stortingsmeldingen om arkiv, bibliotek og museum (ABM-meldingen) (Red. anm.).

Til Kulturkomiteen, Stortinget.
Oslo, 22.mars, 2000

Norsk Seksjon av Nordisk Konservatorforbund (NKF-N) har med stor interesse lest den foreliggende Stortingsmelding nr. 22: "Kjelder til kunnskap og oppleveling". På møtet om ABM-meldingen initiert av NMF tidligere i år uttrykte begge representantene for Stortingets Kulturkomité ønsket om tilbakemeldinger og innspill til meldingen. Konservatorforbundet har i all korthet følgende kommentarer:

1. På s.12, punkt 2.4. i meldingen står det følgende setning: "Kvalifiserte tekniske konserveringstenester bør finnast i alle fylke." Dette er et synspunkt NKF-N deler fullt ut. Det har lenge vært ønskelig å etablere fylkesvise konserveringssentre som kan tilby kvalifisert hjelp til museer, samlinger, arkiver og biblioteker i fylket. Dette forutsetter faglig høyt kvalifisert arbeidskraft, og godt utstyrte konserveringssentre. I tillegg til å utføre konserveringsoppgaver, ville arbeidsoppgavene for de ansatte ved slike fylkeskonserveringssentre bestå i utstrakt konsulentvirksomhet, herunder opplæring av personalet ved de ulike samlinger og museer i preventiv konservering. Med den nye konserveringsutdannelsen som ble satt i gang ved UiO høsten 98, får vi nå tilgang på kvalifisert arbeidskraft i en grad som ville gjøre en slik satsning mulig.
2. På s. 60, punkt 5.4. nevnes Arkivverkets konserveringsbehov og det sies at en må ha et nært samarbeide mellom Nasjonalbiblioteket og Arkivverket når det gjelder papirkonservering. Det vil være veldig upraktisk hvis alt konserveringsarbeid skulle innebære at arkivsaker skulle ut av huset for å bli konservert/reparert/ klargjort for publikumsbruk. Sikkerhetshensyn spiller også inn. Digitaliserings arbeidet overflødiggjør nok ikke det håndverksmessige konserveringsarbeidet på generasjoner ennå.
3. På s. 112, punkt 8.2.3.2. i meldingen omtales den stort tenkte sammenslåingen av tunge institusjoner i Oslo, og det fremheves i den forbindelse fordelene med en felles konserveringstjeneste for alle disse. NKF-N er i utgangspunktet skeptisk til en sammenslåing av så store institusjoner som der her er tale om. Et konserveringsatelier som skulle betjene alle disse, måtte ha kompetanse og utstyr for tekstil -, møbel-, skulptur-, maleri-, papir-, foto- og objektkonservering. Vi tviler på om den faglige kvalitetshevningen man forestiller seg, vil være verdt en så plasskrevende, samt kostnads- og administrasjonskrevende løsning.
4. På s.115, punkt 8.2.3.3., b og c, kommer en inn på konservering ved de enkelte institusjonene. Vi vil påpeke behovet for å opprettholde og ruste

opp de lokale konserveringsatelierene ved de ulike museer og samlinger. Det er her en løser de daglige konserveringsoppgavene, uansett om man har en sentral konserveringstjeneste.

En betydelig besparing og en betydelig økning i faglig kvalitet kan imidlertid oppnås ved å opprette et felles **forskningslaboratorium** i sentrum. Dette måtte være utstyrt med avansert analyseutstyr og bemannet med minst to 'conservation scientists'¹ som kunne foreta de ønskede analysene. Laboratoriet skulle betjene konserveringsavdelingene ved alle norske institusjoner, og ville kunne utføre tester som det ellers er vanskelig å få utført. Det er av største betydning for opprettholdelsen av et høyt faglig nivå at man har muligheter til å få utført analyser. Det er uønskelig og i praksis ujennomførlig at hver enkelt institusjon er utstyrt med den apparatur og den kjemiske ekspertise som er nødvendig for slike undersøkelser. NKF-N anbefaler derfor en løsning som skissert ovenfor.

5. Vi ser med glede at det på s.118/119 står at departementet ønsker å satse på tiltak av permanent karakter OG at det vil følge to parallelle strategier, både generell styrking og målrettede tiltak. REVITA-planen var tenkt som et løft for å søke å komme ajour med det store etterslep av konserveringstrengende gjenstander som befinner seg i landets mange små og store samlinger. Dette behovet er uendret. Det er mange som er blitt meget skuffet over at REVITA ikke er blitt satt ut i livet som planlagt. Det er riktig at planen var tenkt som et "skippertak", og at man trenger mer langsiktige planer for landets kulturvern, men NKF-N advarer sterkt mot å glemme de akutte behovene for konservering mens man tenker langsiktig. Vi trenger **både** skippertaket og langtidsstrategiene !

NKF-N er åpen for kontakt og diskusjon, og møter gjerne Kulturkomitéen til en samtale om konservering og bevaring.

På vegne av styret i NKF-N ,

Anne M. Gundersen
leder.

¹ The 'Bologna Document': Definition of the Conservation Scientist. A conservation Scientist (CS) today can be defined as a scientist with a degree in one of the natural, physical and/or applied scientific disciplines and with further knowledge in conservation (ethics, history, cultural values, historical technologies, past and present technologies and practice, specific scientific aspects, etc) which enable him/her to contribute to the study and conservation of Cultural Heritage within a disciplinary team.

Det har det siste året vært foretatt en del endringer i NKFs lover (stadgar), og vi bringer for sikkerhets skyld her den siste oppdaterte versjonen så alle medlemmer er informert. (Red. anm.).

**STADGAR
FÖR NORDISKA KONSERVATORFÖRBUNDET
IIC NORDIC GROUP**

SENAST REVIDERADE 2000

§1

Nordiska Konservatorförbundets ändamål skall vara att befrämja samarbetet mellan medlemmarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige och därigenom verka för en god och allsidig konservatorutbildning samt en hög facklig standard.

Förbundet skall söka nå dessa syften genom

1. att förmedla lösningar av praktiska och tekniska frågor rörande konservering och restaurering, vilka är av gemensamt intresse för medlemmarna,
2. att utge en gemensam tidskrift, vars redaktör utses av förbundsrådet,
3. att anordna en samnordisk kongress vart tredje år eller efter beslut av förbundsrådet,
4. att anordna fackliga seminarier och konferenser.

Nordiska Konservatorförbundet skall i sin funktion som regionalgrupp för The International Institute for Conservation of Historic and Artistic Works (IIC Nordic Group) verka förmedlande mellan förbundets medlemmar och konservatorer utanför Norden.

§2

Nordiska Konservatorförbundet består av samtliga personer i sektionernas alla kategorier. Godkännande av medlemmar och placering i kategori sker i enlighet med respektive sektions antagningskriterier, vilka skall framgå av sektionens stadgar. Tre års godkänd konserveringsutbildning enligt E.C.C.O.s Professional Guidelines eller motsvarande är minimikravet för fullt medlemskap i samtliga sektioner av NKF. Ett fullt medlemskap kan automatiskt överföras till de andra sektionerna i NKF.

- §3 Förbundets medlemmar består av fem sammanslutningar, en sektion för var och ett av länderna Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Varje sektions sammansättning, medlemskategorier och arbetsordning bestäms av vederbörande sektion, som emellertid har att tillse till att dess stadgar inte strider mot förbundsstadgarna.
- §4 Förbundets styrelse, förbundsrådet, består av förbundsordföranden samt ordföranden för var och en av de nordiska sektionerna. Dessutom kan varje sektion utse ytterligare två mötesdeltagare. Redaktören för förbundets tidskrift har rätt att delta i förbundsrådets möten, men saknar rösträtt.
- §5 Förbundsrådet sammanträder med en kallelsetid av en månad, om minst tre medlemmar av förbundsrådet, alla tillhörande olika sektioner, begär detta eller på uppmaning av förbundsordföranden ensam. Dagordning samt förslag om vilka beslut som skall fattas skall vara förbundsordföranden tillhanda fjorton dagar innan mötet äger rum.
- §6 Förbundsrådet är beslutsmässigt om minst tre sektioner är representerade. Vid fattande av beslut har varje sektion en röst och förbundsordföranden en röst. Beslut fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal är förbundsordförandes röst avgörande.
- §7 Förbundsordföranden väljs av förbundsrådet för en mandattid om tre år och kan omvälvjas för ytterligare en mandatperiod. Förbundsordföranden kan ej samtidigt vara arbetande ordförande inom sin sektion. Förbundsordföranden handhar på förbundets vägnar löpande ärenden fram till nästa förbundsrådsmöte.
- §8 Vid förbundsrådsmöten, där ärenden behandlas och där förbundsordföranden är jävig, dvs. om vederbörande skäligen kan antagas vara partisk i sitt omdöme i saken, utses en mötesledare som vid eventuella röstningar tillerkänns förbundsordförandens befogenheter.
- §9 Vid förbundsrådsmöten utses en sekreterare, som det åligger att föra protokoll över förhandlingarna. Det är förbundsordförandens uppgift att se till att beslut fattas.
- §10 Utgifter i samband med förbundets aktiviteter täcks av de enskilda sektionerna gemensamt i förhållande till deras medlemsantal och i övrigt efter förbundsrådets beslut.

Beräkningsunderlaget för utgifternas fördelning mellan sektionerna skall revideras årligen.

- §11 Förbundsordföranden skall vid mandatperiodens slut, dvs. vart tredje år, avge en berättelse över förbundsrådets verksamhet, vilken skall tillställas sektionerna samtidigt med kallelsen till förbundsrådet.
- §12 Förslag till ändring av förbundsstadgarna skall föreläggas respektive sektioner vid följande årsmöte. Beslut om stadgeändring fattas av förbundsrådet och detta beslut skall vara bindande för sektionerna.
- §13 Förbundet kan endast upplösas på förslag från förbundsrådet. Beslut om detta skall fattas på varje sektions årsmöte. Vid omröstning måste en majoritet i varje sektion rösta för upplösning av förbundet.

KNIPLEPUTE

Jeg lurer på om noen av Konserves' lesere har en kniplepute til salgs? Kanskje ligger det en og støver ned på loftet, en som bestemor btukte, men som ingen bryr seg om? Jeg har fått oppfylt en gammel drøm om å lære å kniple, men har knipleutstyret bare til låns. Kan du hjelpe meg, så skriv eller ring til Anne M. Gundersen, Skådalsvn 36 J, 0781 Oslo, tlf 22 14 89 46, eller arbeid tlf:22022814. Eller du kan bruke e-post: anne.gundersen@riksarkivaren.dep.no

MONKEYS, BAGPIPES, BEAUTY, AND DIVERSITY ... (så vet vi det!)

Konserveringsstudiet går nå sin annen runde, og vi merker oss med glede det stigende nivå i rekrutteringen såvel som de stadig tydeligere tegn på vår undervisnings stigende verdensberømmelse. Av hensyn til søkernes anonymitet bringer vi her et lett sensurert utdrag av en av årets mer interessante søknader:

XXXXXXX College, New York
18 February, 2000

Dear Prof. Skaug,

I am a senior at XXXXXX College at XXXXX, New York. I have been studying Anthropology and Biology in hopes to eventually obtain a Master's degree in Conservation. (...) I have a great desire to study Conservation, as well as life. On a personal note, I always planned to study in Norway because of its vast amount of beauty and diversity.

Previous experience:

- Studied relationships between individuals in a community of 125 Bolivian Squirrel Monkeys (*Saimiri Boliviensis*)
- Cared for several species of New World Monkeys, either once used in scientific research, or illegally smuggled out of South America
- Instruments: bagpipes, piano, baritone saxophone, and clarinet.

Yours sincerely,
XXXXXX XXXXXXXXXXXXXXX

Norske søker må skjerpe seg. Denne gikk selvfølgelig rett inn uten opptaksprøver (og hva skulle vi ha gjort uten Internett?)

- De er vel ikke sprøjtet med Arsenik?
- Nej - men det kan Fruen nok få gjordt på Apoteket.

THE BROAD SPECTRUM

The Art and Science of Conserving Colored Media on Paper.

The Art Institute of Chicago, 6-9 oktober 1999.

En konferanse med denne selgende titel ble arrangert av The Art Institute of Chicago i samarbeid med AIC, IIC og IPC og holdt i The Columbus Drive Building i The Art Institute. Konferansen varte i 3 og en halv dag og dekket ca 40 innlegg om emmene:

- naturlig kritt og pastellkritt,
- akvarellmaling og ulike blekktyper,
- tegne- og malematerialer fra 1800 og 1900-tallet,
- integrert retusjering på papir,
- nye metoder for å måle fargers blekeevne,
- fargestoffer på asiatisk kunst.

De fleste innleggene var hovedsakelig opptatte av teknisk/vitenskapelige undersøkelser og kunsthistorisk søker etter kronologi. Men det ble også røpet noen erfaringer fra praktisk arbeid med konservering som jeg vil nevne. Ellers anbefaler jeg postprint-katalogen som kommer til sommeren. Preprinten er som vanlig bare en smakebit. Det er meget interessant lesning å få et lite innblikk i det tverrfaglige samarbeid som har foregått innen de store museums-institusjonene eller mellom disse institusjonene for å kunne holde en slik konferanse.

Konferansen åpnet sterkt med et oppfriskningskurs i optikkens lover, øyets synsevne og fargepersepasjon. Robert E Child "tok det hele" og understreket overflatens betydning for fargens utstråling og hvordan våre behandlinger lett kan forrykke dette.

Marjorie Shelley og Thea Burns ga to utfyllende innlegg om de tørre tegnekritts tekniske og estetiske historie fra 1500-tallet til 1900-tallet. De undertreket også hvor vanskelig det er å skille mellom pastell og kritt i de tidlige tegningene.

Richard Kendall fra London unnskyldte seg med "bare" å være kunsthistoriker men holdt et meget opplysende innlegg om Degas betydning som gjenoppdager av pastellkrittet som selvstendig tegne- og malemedium på slutten av 1800-tallet.

Jeg vil også nevne konferansens hovedorganisator, Harriet K. Stratis undersøkelser om metoder og materialer hos både Mary Cassatt og Odilon Redon, publisert i utstillingskatalogene til disse kunstneres store utstillinger i The Art Institute de siste årene.

Den engelske Peter Bower er en populær foredragsholder og et levende oppslagsverk om gamle engelske teknikker i kunsten å fremstille papir. Han har bl.a. skrevet to bøker om J.M.W. Turners bruk av papir. Herr Bower holdt da også to foredrag om papirets betydning i kunstverk på papir.

Marjorie B Cohn (forfaller av bl.a. "Wash & Gouache) brukte Albrecht Dürers utvikling som akvarellmaler til å belyse tre ulike stilistiske måter å bruke akvarell på.

Corlo James fra Paris (medforfatter av bl.a. "Old Master Prints and Drawings. A guide to Preservation and Conservation") snakket om farget blekk og løftet forsiktighetens lange pekefinger. Mange av de gamle laveringene er ekstremt følsomme overfor lys og forandringer i pH. De fleste fargene på laveringer før 1700-tallet var planteekstrakter, og det er derfor vanskelig å skilne mellom farget blekk og akvarellfarger på den tiden.

Elmer Eusman fra Holland snakket om hvordan Fe^{II} migrerer under vannbehandling av tegninger og dokumenter med jerngallusblekk. Han anbefalte å bruke teststripsene til Dr. Han Neevel i Amsterdam for å påvise frie Fe^{II}-ioner i blekket som skal behandles. Forøvrig vises det til Kristin J. Ramsholts eksamensoppgave fra 1999 som omtaler papir skadet av jerngallusblekk på en meget mer utfyllende måte. Eller man kan klikke seg til "www.knay.nl/ecpa/ink" for mer informasjon om emnet,

Vincent Daniels (Conservation Scientist fra the British Museum, London) snakket løst og fast om papirets og blekkets nedbrytning på grunn av kopper- og jernforbindelser, og nevnte også behandlingen med kalsiumphytat og kalsiumbikarbonat.

Peter Kort Zegers fra The Art Institute holdt et meget interessant innlegg om en spesiell kategori monotypier av Paul Gauguin. Han har hatt vanskeligheter med å forstå teknikken til. Disse monotypiene ble laget som avtrykk fra tresnitt innfarget med gouache eller fra gouache på glassplater, og disse avtrykkene kunne han så arbeide videre på. Eksperimenter på kjøkkenbenken hadde hjulpet herr Zegers til å forstå mulige kronologier som tidligere var uløste.

3 hollandske papirkonservatorer viste hvordan det var mulig å feste løsmaling på 10 Karel Appel gouacher. Undersøkelser med mikroskopet viste dårlig feste mellom underlaget og malinglaget, samt uttørring av gouachen. Det relativt nyutviklede aerosol-genererende system AGS 2000 fra firmaet Becker Preservotec i D-71364 Winnenden viste seg velegnet til å påføre methylcellulose 0,5 %W/v til konsolidering av malinglaget uten at det ble blankt. Gouachen var på forhånd fuktet ved hjelp av våte trekkpapir og Gore-Tex. Denne teknikken med å påføre løsmaling mikroskopiske små dråper av methylcelluloseeller gelatin i damp form var det flere av innleggene som nevnte. Det forutsetter en tørr (powdery) overflate av malinglaget som skal festes. Det kan hjelpe aerosolens innrensingsevne å tilsette en viss % isopropanol.

James Bernstein, malerikonservator fra San Francisco, holdt et inspirerende innlegg om kunsten å legge en integrert retusj. Mye av kunsten besto i det grundige forarbeide, f.eks. forskjellen i å holde en akvarellpensel lodretrett eller vannrett, muligheten til å blande methylcelluloser under eller i retusjen, muligheter til å få raskere avdampning av fargen ved enten å varme opp underlaget eller blande raske løsemidler i akvarellfargen, etc.

Margaret Holben Ellis (Professor of Conservation at the New York University) har forsøkt på farger som fluoriserer i dagslys som kom på 1950-tallet. Denne fargetypen har vært en del benyttet av grafikere og pop-kunstnere siden den tid og hun forklarte hvorfor fargen bryr på konserverings- og utstillingsproblemer.

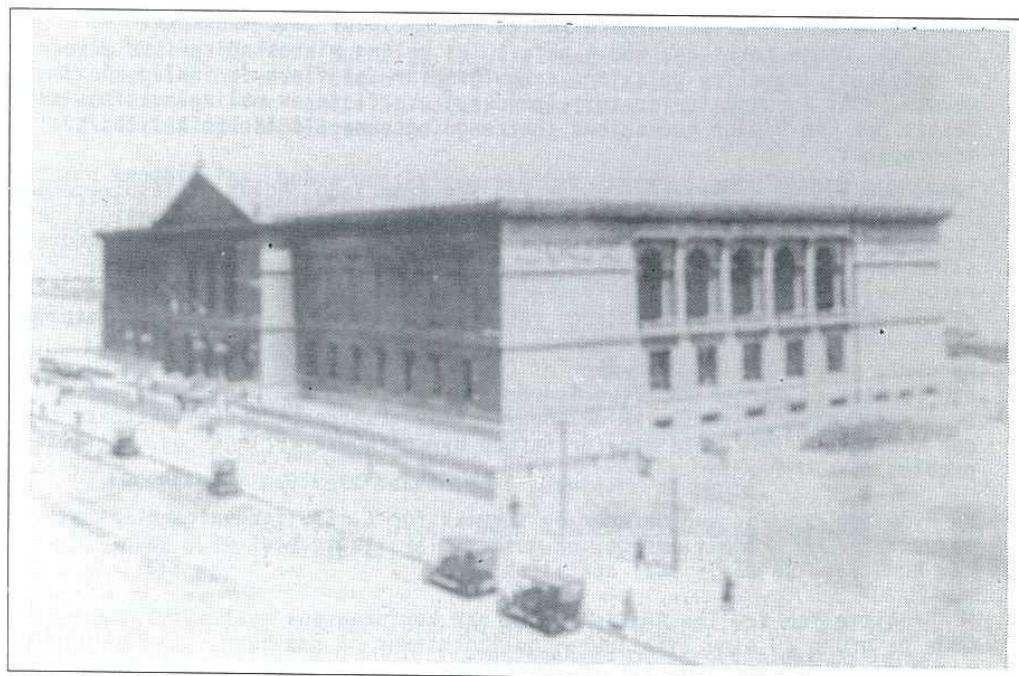
En avdeling tok for seg metoder og teknikk for å måle fargepigmenters bleking, og dette er et aktuelt område, da museer blir stadig bedt om å høyne lux-nivået når kunstverk på papir skal utstilles.

M. Brigitte Yeh fra The Art Institute var konferansens mest estetiske innslag både på grunn av sine lysbilder - gullbokstaver på rød bunn - og på grunn av sin 2-språklige kommentering av teksten. Hun viste utsøkte detaljer fra den kinesiske "Ten Bamboo Studio Manual" fra ca 1627, hvor man med "dan"-teknikken klarte å trykke like fine fargeoverganger som man tidligere hadde kolorert for hånd. på treblokken før den ble trykket.

Selvom mange av foredragsholderne var kjente ansikter fra Europa, og de fleste innleggene handlet om europeisk kunst, var verstmuseet The Art Institute of Chicago en stor åpenbaring for en førstegangsreisende. Den inneholdt utrolig vakre samlinger - mange av dem med europeisk kunst - og måten museet hadde utvidet seg siden 1897, med tilbygg donert av privatpersoner og private foretak, fikk en til å ønske seg litt mer amerikanske tilstander når det gjelder utvidelser av vårt eget hovedmuseum.

Referat ved Nanina Løken

▼ FIGURE 13. View from the southwest of the Art Institute and Michigan Avenue, c. 1910, following the addition of the balustrade and terrace.

NORSKE KONSERVES GRATULERER!!!!

**DET NORSKE KONSERVATORMILJØET ER MEGET
PRODUKTIVT FOR TIDEN.
DE HJERTELIGSTE GRATULASJONER GÅR TIL DE
VAKRE MØDRE:**

**ANNE BJØRKE, IRENE DELAVERIS, SUSAN BRAOVAC,
TANJA RØSKAR OG INGUN ØRSTAVIK**

M=L

Norske Konserves gratulerer Donna Corleone, alias Mille Stein med 50-årsdagen 26. januar 2000.

Nestor: Leif Einar Plahter er en nestor innen konserveringsfaget i Norge.

FOTO: SVERRE DALLAND

Utnnevnt til ridder

Nasjonalgalleriets mangeårige førstekonservator, Leif Einar Plahter, ble i går utnevnt til ridder 1. klasse av St. Olavs Orden for fortjeneste av norsk kunst.

**HEIDI SOLHEIM
JOHANSEN**

Overrekkselsen av dekorasjonen fant sted i Plahters andre hjem, Nasjonalgalleriet. Der tiltrådte han som fjerde konservator i rekken i 1957, og har siden bygget opp avdelingen til landets fremste for restaurering og konservering av billedkunst. Plahter var initiativtaker til konserve-

ringsutdannelsen i Norge, og grunnla den kunstteknologiske forskningen her til lands. Han er æresmedlem av Norsk Konservatorforbund og «Fellow» av The International Institute for Conservation.

Plahter har gjennomgått Bergen kunsthåndverksskole, og er utdannet innen malerikonservering i Bergen, Firenze, Lübeck, München og Roma. Han har vært benyttet som sakkyndig i en rekke tyverisaker, og identifiserte maleriet «Skrik» av Edvard Munch, som ble stjålet fra Nasjonalgalleriet i 1994. Som fersk pensjonist ønsker Plahter å lage landets første leksikon over norske malersignaturer.

NKF- Ns STYRE 2000 (Frem til årsmøtet 23.05.2000)

LEDER:	Anne Gundersen Riksarkivet Ullevål Hageby 0806 Oslo anne.gundersen@riksarkivaren.dep.no	Tlf: 22 022600 Faks: 22 237489
KASSERER:	Anna Javér Norsk Folkemuseum Museumsvn. 10 0287 Oslo aja@sverd.norskfolke.museum.no	Tlf: 22 123762 Faks: 22 123777
STYREMEDLEMMER:	Douwtje van der Meulen UiO, IAKK, Avd. for kons.studier Postboks 1019 Blindern 0315 Oslo d.l.v.d.meulen@iakn.uio.no	Tlf: 22 859337 Faks: 22 859524
	Jørgen Solstad NIKU Pb 736 Sentrum 0105 Oslo jorgen.solstad@nikuosl.ninaniku.no	Tlf: 23 355031 Faks: 23 355001
VARAMEDLEM:	Merete Winness NIKU Pb 736 Sentrum 0105 Oslo merete.winness@nikuosl.ninaniku.no	Tlf: 23 355018 Faks: 23 355001

NKF-N postgirokonto: 0813 5125653

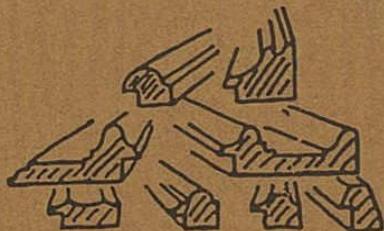
NKF hjemmeside : <http://www.kulturnet.dk/homes/ks/nkf/>

GALLERIETS RAMMEVERKSTED

Tlf. & fax: 22 464808

ATELIER MALERIRESTAURERING
V/ JON ANDRESEN, MALERIKONSERVATOR
Tlf.: 22 46 08 29 mellom 08.00-09.00 eller etter 18.00 for timeavtale

AAGE KNUDSEN & SØNN

*Forgylling
Restaurering
Innramming*
HÅNDLAGET KVALITET

Tlf.: 22 464322

NÅ FELLES LOKALER

EILERT SUNDTSGT. 40

0355 Oslo.